

**CONDUITA BĂNCILOR CENTRALE DIN
UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI PROVOCĂRILE
CRIZEI FINANCIARE GLOBALE**

Dr. Adina CRISTE (coordonator)

Dr. Iulia LUPU

**CONDUITA BĂNCILOR CENTRALE DIN
UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI PROVOCĂRILE
CRIZEI FINANCIARE GLOBALE**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2015

Colecția ȘTIINȚE ECONOMICE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Conduita băncilor centrale din Uniunea Europeană și provocările

crizei globale / coord.: Adina Criste, Iulia Lupu. - București :

Editura Universitară, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-606-28-0189-2

I. Criste, Adina (coord.)

II. Lupu, Iulia

336

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062801892

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2015

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE

comenzi@editurauniversitara.ro

O.P. 15, C.P. 35, București

www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	7
INTRODUCERE	10
1. REPERE TEORETICE ȘI EXPERIENȚE PRIVIND ROLUL BĂNCILOR CENTRALE ÎN ANGRENAJUL SISTEMULUI FINANCIAR.....	13
1.1. Aspecte generale.....	13
1.2. Repere privind guvernarea unei bănci centrale	15
1.3. Modificări privind rolul băncilor centrale	21
1.3.1. Atribuțiile guvernării băncilor centrale.....	21
1.3.2. Regimul valutar în viziunea băncilor centrale.....	24
1.3.3. Conduita privind politica monetară.....	27
1.4. Rolul băncilor centrale la granița crizei financiare globale	30
2. COORDONATE ALE FUNCȚIONĂRII BĂNCILOR CENTRALE DIN UNIUNEA EUROPEANĂ	39
2.1. Fundamente ale funcționării Sistemului European al Băncilor Centrale.....	40
2.2. Caracteristici privind convergența băncilor centrale naționale din Uniunea Europeană.....	45
2.2.1. Remarci privind atributele guvernării băncilor centrale	48

2.2.2. Remarci privind guvernarea politică a băncilor centrale	52
3. PROVOCĂRI ALE CRIZEI FINANCIARE ASUPRA CONDUITEI BĂNCILOR CENTRALE EUROPENE	60
3.1. Criza financiară globală în perimetrul unei bănci centrale sistemice. Provocări comune și particularități privind rolul Băncii Centrale Europene.....	60
3.2. Provocări ale băncilor centrale în spațiul Uniunii Europene.....	67
4. ANALIZA MODULUI DE ADAPTARE A BĂNCILOR CENTRALE LA PROVOCĂRILE CRIZEI FINANCIARE GLOBALE.....	89
4.1. Analiză comparativă privind politica monetară.....	89
4.2. Politica privind stabilitatea financiară	95
REMARCI FINALE	100
ANEXA 1	102
EVOLUȚIA INFLAȚIEI ÎN ȚĂRILE EUROPENE CU STRATEGIE DE ȚINTIRE A INFLAȚIEI	102
ANEXA 2	106
REAȚII ALE UNOR BĂNCI CENTRALE LA PROVOCĂRILE CRIZEI FINANCIARE GLOBALE	106
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	111
ABREVIERI	118
LISTĂ TABELE.....	119
LISTĂ CASETE.....	119
LISTĂ GRAFICE.....	119

CUVÂNT-ÎNAINTE

Criza financiară globală a readus în prim-plan întrebări și dispute care fuseseră oarecum estompate în perioada de ascensiune și consolidare a mișcării libere a capitalurilor. Încrederea în funcționarea și capacitatea de autoreglare a piețelor, de multe ori, expresia având o conotație limitată strict la piețele financiare, era egală cu entuziasmul investitorilor stimulat de inventivitatea creatorilor de produse complexe și foarte profitabile. Mai mult, curentul dominant clama noi libertăți și limitarea oricărui fel de intervenție de natură să perturbe ciclul inovațional și exprimarea nestingerită a forțelor pieței.

Declanșarea crizei a găsit Uniunea Europeană în plin proces de construcție a unei uniuni bancare și de consolidare a zonei monetare a monedei unice, procese dificile și purtătoare de germeni ai unor stări de instabilitate și de eroziune a acțiunii pârgھیilor de comandă.

Cea mai dură încercare a teoreticienilor și practicienilor a fost aceea de a constata și justifica necesitatea mobilizării unor resurse din afara pieței pentru a stabiliza sistemul financiar amenințat cu prăbușirea sub greutatea coloșilor care îi asiguraseră strălucirea aparentă până atunci.

S-au revelat și cauzele și acumulările care au creat și au adus la apogeu situația de criză. Dar timpul era prea scurt pentru acțiuni și intervenții garantate canonic, așa încât

instituțiile politicilor macroeconomice au depășit aliniamentul și au aplicat soluții din arsenalul clasic, dar și din zona numită neconvențională. Se pare că reglementatorii rămân întotdeauna sub observație critică, pentru că nu văd în profunzime și în perspectivă desfășurarea fenomenelor și nu iau măsuri de prevenire, dar și pentru că există și denaturează cadrul în care libertatea de mișcare a capitalurilor trebuie să se manifeste.

Și totuși, această experiență a reconfirmat importanța unui cadru macroeconomic, instituțional și reglementar, de asigurare a stabilității financiare. Instituțiile responsabile cu politica macroeconomică și-au asumat rolul de centru de comandă și și-au revizuit și diversificat uneltele de lucru. Problema este dacă, pe lângă zăgăzuirea răului, măsurile luate și instrumentele folosite vor asigura condițiile unei stabilități pe termen lung, pentru a evita irosirea de resurse și alterarea mediului social. Aceste provocări au generat debateri ample, în forurile academice și în cele politice, care s-au coagulat în jurul ideii de a redefini responsabilitățile autorităților angajate în dirijarea politicilor macroeconomice și de a găsi soluții pentru restabilirea funcționării cursive a sistemului financiar.

Asemenea preocupări au fost înscrise și pe agenda Centrului de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, unul dintre proiectele de cercetare din anul 2014, având ca rezultat ideile și observațiile valorificate prin intermediul prezentei lucrări.

Lucrarea de față este orientată în direcția identificării și înțelegerii căilor urmate de către băncile centrale, focalizând analiza către autoritățile monetare din anumite țări europene, alese după criteriul relevanței. Autorii construiesc un eșantion pe baza căruia reușesc să identifice anumite trăsături specifice și comune privind adaptarea la suita de probleme întâmpinate în perioada dificilă de după 2008.

Prin sistematizarea abordării, prin analizele realizate și prin rezultatele obținute, lucrarea contribuie nu doar la îmbogățirea unui domeniu aflat într-o schimbare continuă și rapidă, ci și la semnalarea unor teme de reflecție pe care cititorul atent le va putea identifica ușor și pe care autorii le vor aborda în cercetări viitoare și le vor menține în atenția celor interesați.

Dr. Constantin Marin,
Director,
Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”

INTRODUCERE

Criza financiară globală și-a pus amprenta asupra întregului sistem economic în general, dar mai ales asupra activității unei bănci centrale care este considerată unul dintre pilonii importanți ai gestionării instabilității financiare.

Subiectul temei derivă din provocările actuale produse de manifestarea crizei financiare globale, în contextul derulării procesului de integrare în Uniunea Europeană. Dinamica accelerată a schimbărilor pe plan mondial generează în mod continuu o serie de probleme al căror numitor comun îl reprezintă redefinirea relațiilor economice și politice dintre țări, dar și restabilirea priorităților privind politica generală de gestionare a efectelor crizei financiare globale.

Cercetarea din cadrul acestui studiu urmărește să evidențieze modalitatea în care băncile naționale, componente ale Sistemului European al Băncilor Centrale au reacționat la provocările generate de criza financiară globală și de formele pe care aceasta le-a luat în spațiul european.

De la început subliniem faptul că lucrarea nu urmărește o analiză exhaustivă care să conțină toate băncile centrale din Uniunea Europeană, ci o selecție a unor bănci centrale din Uniunea Europeană, pe baza câtorva criterii importante: nivelul de dezvoltare a economiei (țări dezvoltate și țări emergente), raportarea la zona euro (țări din zona euro și țări din Uniunea Europeană, dar din afara zonei euro); strategia de politică monetară adoptată de băncile centrale naționale (țări

cu strategia de țintire a inflației și țări cu strategia de țintire a cursul de schimb, prin consiliu monetar). Un alt element de contextualizare a cercetării se referă la selectarea câtorva elemente care pot defini conduita unei bănci centrale: independența și transparența (ca atribute ale guvernantei), politica monetară și raportarea la politica privind stabilitatea financiară, dar elementele pot fi diversificate.

În lucrare am pornit de asemenea de la ipoteza că băncile centrale naționale din zona euro sunt „absorbite” de Banca Centrală Europeană și de aceea nu le-am luat în considerare. Pentru raportarea la problema stabilității financiare, includerea băncilor naționale din țările zonei euro ar fi o altă temă de cercetare.

Fiind un subiect de mare actualitate, lista de referințe bibliografice este vastă, incluzând pe lângă o suită de lucrări ale unor autori consacrați, analize și studii ale unor organisme internaționale (Fondul Monetar Internațional, Banca Reglementărilor Internaționale), dar valorifică în același timp și rezultate și observații incluse în proiecte de cercetare elaborate de autori de-a lungul ultimilor ani, în special după 2007.

Lucrarea a fost gândită și proiectată pe două direcții: o direcție de ansamblu privind funcționarea băncilor centrale, în general și la nivel european și o direcție concentrată pe analiza unor bănci centrale europene în perioada manifestării crizei financiare globale. În prima parte a lucrării, este realizată o scurtă incursiune în istoria activității băncilor centrale după cel de-al Doilea Război Mondial pentru a identifica modul în care s-a schimbat conduita băncilor centrale, continuată cu o analiză a conduitei băncilor centrale din Uniunea Europeană pe baza câtorva elemente (atribuții ale guvernantei și funcții ale băncii centrale) pentru a sublinia modul în care activitatea

băncilor centrale europene este convergentă cu politica Băncii Centrale Europene. În a doua parte, sunt abordate aspecte legate de conduita unor bănci centrale din Uniunea Europeană din perspectiva provocărilor și a reacției acestora la criza financiară globală.

Deși prezenta lucrare nu tratează exhaustiv conduita unei bănci centrale din Uniunea Europeană, ci nuanțat, prezentând provocările și modul de adaptare a câtorva bănci reprezentative pentru spațiul Uniunii Europene, analiza realizată a condus la observații importante care constituie un bun fundament pentru adâncirea cercetării acestui domeniu, putând genera continuări și dezvoltări utile.

1. REPERE TEORETICE ȘI EXPERIENȚE PRIVIND ROLUL BĂNCILOR CENTRALE ÎN ANGRENAJUL SISTEMULUI FINANCIAR

1.1. Aspecte generale

Activitatea băncilor centrale a fost permanent supusă schimbărilor, de la cea axată pe calitatea de bancher al guvernului, de finanțator al cheltuielilor militare ale guvernelor în vreme de război¹, la cea de garant al stabilității sistemelor financiar-bancare și de implementare a politicii monetare. Mai mult decât atât, guvernarea acestor instituții, definită de mandatul asumat, de puterea de decizie și de responsabilitatea democratică, a suferit nuanțări de-a lungul timpului.

Literatura economică a perioadei de după cel de-al Doilea Război Mondial trasează două idei fundamentale (White, 2013) pe baza cărora s-a modificat rolul băncilor centrale:

- acceptarea treptată a ideii că economia era în mod inerent autostabilizatoare, iar politicile discreționare erau fie

---

¹ Broz (1997) susține că finanțarea eforturilor militare a fost principalul motiv al activității băncilor centrale în perioada de început.

inutile, fie dăunătoare. În această privință, cercetătorii s-au inspirat mai mult din Hayek decât din Keynes.

- creșterea importanței rolului jucat de așteptări, în special de așteptările în privința inflației (Friedman, 1968 și Phelps, 1967).

De-a lungul acestei perioade, tendința generală a băncilor centrale era aceea de a se orienta mai mult pe baza funcționării piețelor libere, considerate ca fiind autostabilizatoare și eficiente, și de a se concentra mai mult pe managementul așteptărilor inflaționiste decât pe încercarea de a acționa prin reglaje fine asupra mecanismelor economiei.

Totuși, politica băncilor centrale s-a adaptat în timp nu doar ca reacție la modificările aduse în planul teoriilor economice și filosofiei de abordare, ci și ca urmare a transformărilor suferite de structura economiei. Sectorul real și cel financiar au evoluat în această perioadă sub influența schimbărilor aduse nu doar de neoliberalism prin promovarea dereglementării piețelor financiare, a încurajării circulației capitalurilor, dar și de dezvoltarea noilor tehnologii care au intensificat fenomenul globalizării și al dezvoltării operațiunilor financiare.

De multe ori, practica și experiența realității au fost în contradicție cu ideile și remarcile din teorie ca urmare a diferenței fundamentale dintre complexitatea realității lumii și caracterul limitat și constrângător impus de modelele teoretice (White, 2013).

Banca centrală trebuie să se raporteze permanent la realitate astfel încât conduita sa să reflecte necesitățile pe care le impune sistemul financiar într-o anumită perioadă. Ea funcționează de asemenea într-un anumit cadru empiric, politic și filosofic, cu multe aspecte practice care nu sunt

subiectul niciunei teorii monetare. Teoria nu poate oferi o soluție tranșantă și universală privind gestionarea optimă a problemelor precum erorile de estimare a *gap*-ului PIB potențial sau privind alegerea setului optim de instrumente (Orphanide, 2011).

Subliniind caracterul schimbător al politicii monetare de-a lungul timpului, condiționat de etapele istorice și de caracteristicile lor, White (2013) distinge cinci perioade după al Doilea Război Mondial: etapa funcționării Sistemului Bretton Woods (1946 - 1972), etapa monetaristă (1972 - 1982), etapa de control al inflației (1982 - 1992), etapa țintirii inflației (1992 - 2007) și etapa de redefinire a politicii monetare, cea de reacție la criza financiară globală (după 2007). Ținând cont atât de teoriile formulate în acele etape, cât și de realitatea în care funcționau instituțiile monetare, analiza din acest capitol se concentrează pe trei direcții pe baza cărora se poate defini rolul unei bănci centrale – caracteristicile privind atribuțiile conducerii băncii centrale, regimul valutar și politica monetară.

1.2. Repere privind guvernanta unei bănci centrale

Conceptul de guvernanta descrie relația complexă dintre stat și societate din perspectivă economică, juridică, instituțională și operațională (Lindler și Mihailovici, 2013), iar o bună guvernanta presupune existența unei infrastructuri adecvate, a unor reguli și norme, precum și a unor instrumente specifice, toate capabile să asigure trei condiții (Amtenbrik, 2005): independență, transparență și responsabilitate democratică pentru îndeplinirea obiectivelor asumate.

Există opinia formulată, de pildă, de Mendzela (2009) sau de Ahsan, Skully și Wickramanayake (2006), potrivit căreia guvernanta unei bănci centrale ar trebui să fie apropiată de

conducerea unei corporații (engl. *corporate governance*). Pe baza ideilor formulate de Zingales (1997) care definea guvernanta unei corporații pe baza celor trei funcții: autoritate, dirijare și control, putem considera funcționarea băncii centrale ca cea a unei instituții corporatiste, pentru că guvernarea activității băncii centrale presupune existența unor asemenea funcții: funcția de autoritate privind punerea în aplicare a politicilor specifice, funcția de direcționare a activității spre atingerea obiectivelor sale, precum și funcția de control al instrumentelor și tehnicilor sale pentru atingerea obiectivelor.

Potrivit lui Mendzela (2009), guvernanta băncii centrale implică două roluri separate ale conducerii activității acestei instituții: un rol politic și unul instituțional, pentru că activitatea sa nu vizează aspecte legate doar de exercitarea funcțiilor specifice (de politică monetară, de supraveghere a sistemului financiar etc.), așa-numita guvernanta politică, ci și de exercitare a unor funcții complementare, de natură instituțională: de organizare și administrare a resurselor interne, de comunicare și de supraveghere internă a activității de management, așa-numita guvernanta instituțională.

Conceptul de transparență în acest domeniu arată modul în care banca centrală informează piața, și în general publicul, strategia și intențiile pe care le urmărește, precum și utilizarea instrumentelor sale pentru atingerea obiectivelor. Se consideră că transparența permite piețelor să se adapteze mai ușor la deciziile privind politica băncii centrale, evitându-se „surprizele” legate de conduita băncii, de politica monetară care ar putea spori volatilitatea prețurilor activelor.

Teoretic, transparența în privința politicii băncii centrale sporește responsabilitatea instituției față de piață și față de

agenții economici, în condițiile în care independența băncii centrale este mai mare. O bancă centrală mai independentă este liberă să aleagă instrumentele și să aplice măsurile pe care le consideră adecvate pentru atingerea obiectivului stabilit. Potrivit lui Geraats (2001, 2005), această caracteristică reclamă nevoia unei transparențe mai mari pentru ca piața să poată evalua dacă acțiunile autorității monetare sunt în concordanță cu mandatul asumat.

Transparența presupune pe de o parte capacitatea băncii centrale de a transmite informații cât mai complete pentru ca publicul să înțeleagă conduita băncii și deciziile de politică monetară (acest aspect se poate evalua pe baza indicilor de transparență menționați în literatură - publicarea de previziuni, modele, explicații privind deciziile adoptate sau care urmează a fi adoptate), iar pe de altă parte această comunicare să fie eficientă (Winkler, 2002), în sensul în care informațiile comunicate sunt în măsură să ajute agenții economici să prevadă următoarele reacții ale băncii centrale (Gerlach-Kristen, 2004 și Swanson, 2004).

Pe de altă parte, se consideră că o transparență prea mare a politicii băncii centrale poate induce confuzie în rândul investitorilor (dacă, de exemplu, se dau publicității și discuțiile în contradictoriu din ședințele consiliului de administrație), ceea ce ar putea spori volatilitatea prețurilor activelor. De asemenea, Mishkin (2004) subliniază că informațiile prea detaliate și specializate ar putea fi greșit interpretate de public. De pildă, corecția prognozei ar putea fi interpretată greșit drept o contestare a angajamentelor asumate anterior de banca centrală.

Independența băncii centrale este o trăsătură instituțională menită să asigure o implementare eficientă a politicii

monetare. Ea reprezintă libertatea instituției de a-și folosi instrumentele în vederea atingerii obiectivelor sale. În general se afirmă că o independență mai mare a băncii centrale este o condiție necesară pentru eficiența politicii monetare. Așa cum MacLaury (1977) sublinia *ce nu este independența* Sistemului Rezervelor Federale (Fed), putem generaliza remarcile sale pentru orice bancă centrală. Astfel, independența unei bănci centrale *nu înseamnă* faptul că deciziile și acțiunile nu se fac fără asumarea responsabilității – prin lege și pe baza procedurilor existente, banca centrală fiind responsabilă atât în fața puterii legislative (Parlamentul), în privința aplicării politicii monetare, cât și în fața publicului și a băncilor în privința reglementării. De asemenea, independența băncii centrale *nu înseamnă* nici că responsabilitatea în privința politicii monetare trebuie să fie „izolată” de dezbaterile și criticile publice ale parlamentarilor, ale specialiștilor din guvern și din afara guvernului (analști financiari, oameni de afaceri, lideri ai comunității). Mai mult, independența acestei instituții *nu înseamnă* nici că este separată de politica guvernului. Deși banca centrală este direct conectată la mediul băncilor comerciale, ea este o instituție publică ce funcționează într-un cadru de responsabilități în fața interesului public. Astfel, modelul modern al unei bănci centrale se bazează pe ideea de a fi mai curând izolat decât independent față de politica guvernului și de presiunea exercitată de interesul special al băncilor.

În literatura de profil, abordarea problematicii independenței unei bănci centrale se face din punct de vedere teoretic, practic și instituțional.

Prima categorie de lucrări abordează problema motivației existenței independenței unei bănci centrale, bazându-se

pe observațiile legate de problema inconsistenței temporale dintre obiectivele politicii economice, care leagă ciclurile economice de cele politice și electorale (Barro și Gordon, 1983; Alesina et al., 1989; Cukierman, 1992). Din această perspectivă, argumentele generale referitoare la independența față de ciclul electoral și politic se referă pe de o parte la faptul că, în general, politicienii nu au calitatea de a fi profesioniști în domeniul politicii monetare, iar pe de altă parte, la posibilitatea apariției unui conflict între obiectivele pe termen scurt urmărite de candidații la alegerile politice (aplicarea unei politici monetare expansive, având în vedere beneficiile aduse pe termen scurt de o asemenea conduită) și obiectivul pe termen mediu al băncii centrale (stabilitatea prețurilor). Conduita unei bănci centrale independente este axată mai curând pe realizarea unei stabilități pe termen mediu sau lung decât pe performanțe monetare pe termen scurt.

Din punct de vedere practic, există numeroase lucrări care tratează problema legăturii dintre independența unei bănci centrale și evoluția unor indicatori macroeconomici, precum inflația, creșterea PIB sau soldul bugetului general consolidat (Alesina și Summers, 1993; Cukierman, 1992; De Long și Summers, 1993). Multe dintre lucrările care intră în cea de-a doua categorie subliniază beneficiile economice ale independenței băncii centrale asupra evoluției inflației, dar și asupra creșterii economice (Berger, De Haan și Eijffinger, 2000).

Din punct de vedere instituțional, independența unei bănci centrale implică identificarea acelor trăsături prin care se definește aceasta, pornind de la studierea caracteristicilor principale ale celor mai independente bănci centrale luând în

considerare relația dintre banca centrală și guvern în definirea politicii monetare. O astfel de direcție de cercetare abordată încă din anii 1980 și continuată în anii 1990 de Swinburne, Castello-Branco (1991) și Cukierman (1992), a contribuit la identificarea elementelor ajutătoare în construirea unor indici de clasificare pentru evaluarea independenței unei bănci centrale (Fernando de Lis, 1996).

Dincer și Eichengreen (2014) arată că există o strânsă legătură între independența și transparența unei bănci centrale, în sensul că ambele trăsături au evoluat în aceeași direcție de creștere și ambele își pun amprenta asupra eficienței implementării politicii băncii centrale. Dacă independența oferă băncii centrale mai multă libertate de acțiune protejând-o de presiunile politice, transparența îi oferă acesteia posibilitatea de a-și comunica intențiile și acțiunile, fiind o modalitate de a se responsabiliza în fața publicului. Cei doi autori au elaborat o listă de criterii prin care se definesc cele două atribute ale unei bănci centrale sintetizând datele sub forma unor indici: un indice al transparenței (care poate lua valori de la 0 la 15) și doi indici ai independenței (unul ponderat, altul neponderat, cu valori între 0 și 1).

În construirea indicelui privind transparența băncii centrale, Dincer și Eichengreen (2014) au luat în considerare cinci dimensiuni ale acestui atribut:

- transparența politică, dată de deschiderea pe care o are instituția cu privire la obiectivele sale (explicitarea lor);
- transparența economică, în sensul prezentării informațiilor economice utilizate la elaborarea politicii monetare;
- transparența procedurală, dată de modul în care sunt luate deciziile;